کاتەلۆنیا و رەنگی سەختی سەربەخۆیی ... شاخەوان شەش

کاتەلۆنەکان پێیانوایە ئەوان ناسیۆنێکی سەربەخۆن و نارەوا لە ساڵی ١٧١٤ دا خراونەتە ژێرچنگی سپانیا. هەنگاوە گرنگەکانی خەباتی سەربەخۆییان لەدوای نەمانی فەرمانرەوای دیکتاتۆر فرانکۆ لە ١٩٧٥ دا، لە ساڵی ١٩٧٩ وە دەستپێدەکات کە جۆرێک لە خۆبەرێوەبەریان پێدرا. لە ساڵی ٢٠٠٦ دا دەسەڵاتی زیاتر بە دەسەڵاتی بەرێوەبەری کاتەلۆنیا دەدرێت. لە ساڵی ٢٠١٠ هەندێ لە دەسەڵاتەکانی لەلایەن دادگای دەستوریی سپانیەوە لەدەسەندرێتەوە. لەدژی ئەوە بەسەدان هەزار دەرژێنە سەر شەقامەکان و بە سەربەخۆیی خۆپیشاندان دەکەن. لە ساڵی ٢٠١٢ دا زیاتر لە یەک ملیۆن کەس خۆپیشاندان بۆ سەربەخۆیی دەکەن. لە ساڵی ٢٠١٤ دا دەسەلاتی کاتەلۆنیا گوێ بە سپانیا نادا و گشتپرسیەکی سیمبۆلی ئەنجام دەدا و ٨٠ لەسەدا دەنگ بە سەربەخۆیی دەدەن، بەڵام رێژەی بەشداربووان تەنها ٣٧ لەسەد بوو.

دەسەڵاتی خۆبەرێوەبەری کاتەلۆنیا مەبەستی جیابوونەوەیە، بۆیە وەکو دەسەڵاتێکی رەوا و هەڵبژێردراوی خەڵک لە رێگەی پەرلەمانەوە لە مانگی ژونی ٢٠١٧ بڕیاری ریفەراندۆمی پەسندکرد و پرسی مافی چارەنوسی خستە بەردەم گشتپرسی لە ١ ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ دا. گشتپرسی کرا و ٤٢% لەسەدای دانیشتوان بەشداریان کرد، لەوانە ٩٠ لەسەدا دەنگیان بە جیابوونەوە و سەبەخۆیی دا. رێژەی بەشداربووان کەمترە لەسەدا ٥٠% ی رێژەی دانیشتوانان، ئەوەش ئاماژەیە بەوەی کە خەڵکێکی زۆر سەبارەت بە جیابوونەوە دوودڵبوون یا لەبەر هۆکاری دیکە نەیانویستووە بەشداری گشتپرسیەکە بکەن. دیارە ژمارەیەکەی زۆری سپانی لە کاتەلۆنیادا دەژین. لەگەڵ ئەوەی سپانیا بەهەموو شێوەیەک دژی جیابوونەوەیە، کاتەلۆنیا هەوڵی جیابوونەوە لەڕێگەی دایەلۆگی دیموکراسیانەدا دەدات.

کاتەلۆنیا هەرێمێکە لەو ١٧ هەرێمەی کە دەسەڵاتی خۆبەرێوەبەریان لە سپانیادا هەیە. خاکەکەیان بەسەر ولاتی دیکەدا دابەش نەکراوە، بۆیە کێشەکە تەنها پەیوەندی بە سپانیاوە هەیە. سپانیا دەسەڵاتێکی دیموکراسی هەیە، هەروەها کاتەلۆنیا دەسەڵاتی دیموکراسی هەیە و گەلێکی پێشکەوتووە. لە روانگەیەکی دیموکراسیانەوە دەسەڵاتی کاتەلۆنیا بەهێزە لە بەرئەوەی هەڵبژێردراوی خەڵکە و پشتگیری خەڵکی هەیە. کێشەی ئەتنی لەناو کاتەلۆنیادا نییە و ناکۆکی رامیاری

نادیموکراسیانە لەوەدا نییە. کاتەلۆنیا مەرجی سەرکەوتوویی لە بەڕێوەبردن و ئاستی ناوخۆییدا سەڵماندووە، خاوەن دامەزراوەی بەڕێوەبەری و جێبەجێکاریەکانە لەسەربنچینەیەکی ڕەوا و دیموکراسیانەدا. دەسەڵاتی دادوەری سەربەخۆ و بە دەستێوەردانی دەسەڵات دەتوانی کارە دادوەرییەکانی ئەنجام بدات. باری ئابوری باشە و توانای خۆدروستکردنەوەی هەیە، ئەگەرچی لە جیابوونەوەدا زیانی بەرایی بەردەکەوێت، بەیە واچاوەڕوان دەکرێت کە دەتوانێ لەسەر پێی خۆی بوەستێ. پەرلەمان دەسەلاتی بڕیاری لەسەر پرسە چارەنوسسازەکاندا هەیە. بەنمونە بڕیاری ریفەراندۆم و سەربەخۆیی پەرلەمان دەریکرد. هەلبژاردن لە کاتی خۆیدا دەکرێن و ئاڵوگۆڕی دەسەڵات دیموکراسیانە ئەنجام دەدرێت. بوونی ئەو فاکتەرانە کە بەهێزی کاتەلۆنیا لە ئاستی ناوخۆییدا وەنەدەکەن وادەکەن کە ئەگەر جیاشببێتەوە ئەگەری سەرکەوتنی وەکو وڵاتێکی سەربەخۆ هەیە. هەروەها لەبەر ئەو هۆکارانە ئەگەرەکانی دانپێنانی نێونەتەوەیی بە ولاتی سەربەخۆی کاتەلۆنیا ریالیستانەن. ئەوە ئەگەر لە هەوڵی سەربەخۆییان سەرکەوتن.

کێشەکانی کاتەلۆنیا لە نکۆلێکردنی سپانیادا خۆی دەدۆزێتەوە. لە دەستوری سپانیادا مافی چارەنوسی گەلی کاتەلۆنیا نەنوسراوە و ئەو مافەیان دەستوریانە نەدراوەتە. لە دەستوری سپانیادا نوسراوە کە سپانیا یەکە و پارچەنابێ. دادگای دەستوری سپانیا رەتی ریفەراندۆم و ئەنجامی ریفەراندۆم دەکاتەوە و بە نادەستوری دادەنێ. بەمجۆرە حکومەتی سپانیا دژی جیابوونەوەیە و هەڕەشە دەستبەسەرداگرتنی کاتەلۆنیا لە رێگەی ئەرتیکلی ١٥٥ـەوە دەدات. دەسەڵاتی سپانیا هەموو هەوڵێک دەدات تاکو سپانیا بەیەکگرتوویی بهێڵێتەوە، هەروەکو باسکەکان لە زووەوە هەوڵی جیابوونەوە و سەربەخۆیی دەدەن. بە ئەوەی بەر بە پێکدادان بگیرێت، پێوستە دانوستان و گفتوگۆ بکرێت و لە رێگەی دایەلۆگەوە کێشەکان چارەسەر بکرێن. یەکێتی ئەوروپا دەتوانێ ڕۆڵی گرنگ لەو بارەیەوە بگێڕێت، بەڵام واپێدەچی یەکێتی ئەوروپا زۆر ئارەزووی جیابوونەوەی کاتەلۆنیا ناکات.

لەراستیدا کەیسی کاتەلۆنیا سەختە، بەڵام ئەوان وەکو گەلێک خۆیان بە سپانی نازانن و بە مافی خۆیان دەزانن چارەنوسی خۆیان دیموکراسیانە دیاربکەن. سپانیەکان بەپێی بەرژەوەندی ناسیونالیستانەی سپانیا دەستوریان نوسیوەتەوە. سەپاندنی بەرژەوەندی نەتەوەی باڵادەست کە لە دەستوردا چەسپێندراوە بەسەر نەتەوەی کەمینەدا پێشێلکردنی مافی نەتەوەی کەمینەیە. هەر

کۆمینەیەک ئەگەر مەرجەکانی نەتەوە پێبکاتەوە، مافی رەوای خۆیەتی وەکو ناسیۆنێک رەتی دەستوری سەپێندراو بکاتەوە و ناسیۆنبوونی خۆی رابگەیەنێت. بەیەکەوەژیان لەسەربنجینەی ئارەزوومەندی و پەسندکردنی بەرابەر بەدیدەهێندرێت، ئەگەر نەتەوەی زۆرینە لەژێرناوی پیرۆزی یەکێتی خاکدا ڕێگری لە ئازادی نەتەوەی کەمینە لە بریاری چارەنوسدا بکات، بنەمای بنچینەیی بەیەکەوەژیانی ئارەزوومەندانەی ئازاد ناهێلێت. بەیەکەوەژیان فۆرمی ئارەزوومەندی خۆی لەدەستدەدات و دەچێتە خانەی سەپاندنی مانەوە لە چوارچێوەی دەوڵەتدا. ناچارکردنی کەمینە بە مانەوە ناکۆکی ناوخۆیی دروستدەکات، ئەگەر دەسەڵاتی زۆرینە لەجیاتی مسۆگەرکردنی مافی کەمینە لە دەسەڵات و سامانی وڵاتدا، پۆلیتیکی پەرواێزکردن بگرێتەبەر، نکۆلی لە مافیان بکرێت و داواکانیان پشتگوێ بخرێت.

لە بارێکدا کە کاتەلۆنیا سەربەخۆیی راگەیاندووە، سپانیا وەکو وڵاتێکی بەهێزی ئەوروپا دژە، کێشەکان لێرەوە دەستپێدەکەن و بەرەوهەڵکشان دەچن. ئایا سپانیا دەتوانێ کاتەلۆنیا بخاتەوە ژێرچنگی خۆی و دەسەڵاتی بەرێوەبەری کاتەلۆنیا هەڵوەشێنێتەوە؟ یا ئایا کاتەلۆنیا دەتوانێ بەربەستەکان تێپەڕێنێ و بگاتە سەربەخۆیی؟ دواڕۆژ پێشانمانی دەدات. بەهیوای سەرگرتنی سەربەخۆیی کاتەلۆنیا.

27-10-2017